

Barne-, likestillings – og inkluderingsdepartementet
Pb 8111Dep
0032 Oslo

Att:

Vår ref/ ansvarlig advokat:
9013GV
Advokat Odd Kristian Johansen

Deres ref:

Dato
30. november 2012

Høringsuttalelse til «Forslag til endringer i lov 8. april nr. 7 om barn og foreldre (barnelova) mv. for å gi barn bedre beskyttelse mot vold og overgrep» med høringsfrist 01.12.2012.

Vi takker for tilliten som høringsinstans.

Kort om kontorets bakgrunn for å utarbeide høringsuttalelse om dette tema

Advokatfirmaet Salomon-Johansen AS er et privat advokatkontor som i dag består av 16 advokater og advokatfullmektig.

Vi har lang erfaring fra arbeid med saker etter barneloven og barnevernloven, både saker som betales av det offentlige (såkalt «fri rettshjelp» - saker) og saker hvor klienten er i stand til å betale for hjelpen selv. Vi har også en egen avdeling som arbeider med bistandssaker, og har i løpet av et år flere hundre bistandssaker. Vi har derfor en viktig bakgrunn for å komme med uttalelser på mange av de spørsmål som departementet etterspør, og håper at dette vil være nyttig supplement til andre innspill.

Flere ansatte på kontoret har også bakgrunn fra barnevernets arbeid, og vi er også flere som har arbeidet for å bekjempe vold mot barn og kvinner i annet arbeid.

Kontoret stiller seg bak målsetningen departementet har ved de ulike forslagene til lovendring: gi barn bedre beskyttelse mot vold og overgrep i nære relasjoner. Vår opplevelse er at barneperspektivet med fordel kan styrkes og fremheves hele veien, helt fra statens prioritering av hvilke saker som man gir fri rettshjelp i til gjennomføringen av undersøkelse hos politi og barnevern til den enkelte dom og domspremissene.

1. Bostedsforelders rett og ansvar til å beskytte barnet mot vold og/eller overgrep

Det bør presiseres i loven at bostedsforeldre har rett og ansvar til å nekte samvær der man mener at det vil være skadelig for barnet. Som advokater har vi sett flere eksempler der vi ikke kan råde mor til å holde barnet tilbake fra samvær, fordi man er redd for at mor vil kunne miste retten til daglig omsorg på sikt pga samværsnekt. Det bør derfor absolutt tydeliggjøres at et samværsnekt på dette grunnlaget ikke skal få negative følger senere.

Det vil være av vesentlig betydning for både barn og foreldre at disse sakene kommer raskt opp i retten. Samtidig er det viktig at det gis tid nok til å undersøke saken før domstolene skal ta stilling til spørsmålet om daglig omsorg og samvær; sakkyndig må få sette seg inn i saken, det må bli tid for barnesamtaler mm.

En eventuell nektelse av samvær bør likevel følges opp med noen prosessuelle krav til den forelder som holder tilbake barnet fra samvær, slik at man søker å sikre alle involverte parters rettigheter og ikke minst retten til en rettferdig prosess.

2. Samværsforelders rett og ansvar til å beskytte barnet mot vold og overgrep

Kontoret støtter en særskilt lovregulering av samværsforelders rett og plikt til å beskytte barnet mot vold og overgrep – og i så måte en plikt til å holde barnet tilbake etter samvær hvis det finnes en reell frykt for barnet hvis det sendes tilbake til bostedsforelder. Dette støttes først og fremst av hensyn til barnet, men dette vil også være en viktig politisk erklæring om likestilt foreldreskap til tross for ulik mengde tid sammen med barnet.

Se ellers over om prosessuelle krav.

3. Barnevernets hjemmel til å iverksette tvangstiltak overfor samværsforelder

Barnevernet bør få hjemmel til å iverksette tvangstiltak overfor samværsforelder. Barnet har et like stort behov for beskyttelse - og du vil i en del av de vanskeligste sakene ikke alltid ha foreldre som tør eller har råd til å ta ut privat søksmål. En endring eller et opphør av en samværsordning bør kunne vurderes som tiltak etter barnevernloven. I dag opplever vi også at en del barneverntjenester er uryddige i sin bruk av «frivillige hjelpetiltak» overfor samværsforeldre, og dette kan få store konsekvenser for både barna og de foresatte. Vår opplevelse er også at barnevernet legger sten til byrden på en del av de foreldrene som har hovedomsorgen når barnevernet muntlig informerer om at de ikke tilrår samvær, men at de ikke kan eller vil formulere dette skriftlig.

I noen saker ser man at det er barnet som selv melder fra om vold og overgrep. Også i disse sakene vil det kunne forenkle barnevernets arbeid om det er uvesentlig hvem av foreldrene som har den daglige omsorgen og hvem som er samværsforelder.

Med stadig mer komplekse familier minsker ikke barnevernets behov for nettopp å kunne gjøre det arbeidet de er satt til; verne barn – uavhengig av familiekonstellasjoner.

4. Barneverntjenestens taushetsplikt

Barneverntjenesten bør etter loven være fritatt for taushetsplikten når de legger frem opplysninger for domstolen i barnefordelingssaker.

5. Om barnevernet kan opptre som partshjelper og støtte for bostedsforelder og samværsforelder i en barnelovsak der saksutfallet er viktig i forhold til særskilte interesser barnevernet skal ivareta

Vi har flere eksempler på at barnevernet «gjemmer seg» i saker hvor det også er tvist om foreldreansvar, daglig omsorg og samvær. Vår opplevelse er at dette både svekker barnets sikkerhet og trygghet, og at det også svekker rettssikkerheten til de foresatte.

Risikoen for barnvernets potensielle uttalte dobbeltrolle kan ikke ta bort fokus fra det faktum at barnevernet allerede i dag ofte har en dobbeltrolle – og de opptrer som sagt uryddig i en del saker nettopp fordi de ikke selv kan ta grep overfor en samværsforelder. Ved å gi barnevernet mulighet til å opptre som partsrepresentant kan det føre til ryddigere prosesser, og kanskje også raskere prosesser – fordi det blir tydelig for begge foreldre hvem som er i «mindretall».

På den andre siden: dersom barnevernet skulle «velge feil» kan det føre til en dobbelt belastning for de barn og foreldre dette gjelder. Det blir derfor viktig at barnevernet bare går inn som partsrepresentant i de saker der det er av spesielt stor viktighet for barnet, og det er viktig at barnevernet er veldig etterrettelige når de går inn som partsrepresentant.

Departementets veileder Q-1121B om barnevernets rolle ved mistanke om overgrep under samvær blir ikke fulgt opp godt nok i dag. Vår opplevelse er at barnevernet sliter med å tilpasse seg endrede familiemønstre, og vi opplever også at barnevernet uttaler mye muntlig som de ikke vil stadfeste skriftlig.

6. Om adgangen til å behandle tap av samværsrett og foreldreansvar som sivilt krav i en straffesak der en forelder blir tiltalt for drapsforsøk, alvorlig mishandling i nære relasjoner eller opptreden som skaper frykt for slik atferd

Det finnes gode argumenter både for og imot å behandle tap av samværsrett og foreldreansvar som sivilt krav i en straffesak. Det er i så fall en forutsetning at man utvider retten til bistandsadvokaten, slik at det også omfatter denne delen av saken.

Det vil være av vesentlig positiv betydning av dette sikrer at økonomiske årsaker ikke vil ha betydning for hvorvidt det blir reist sak. Alle barn gis dermed mulighet til å få sitt behov oppfylt – uavhengig av mors eller fars økonomiske bakgrunn.

Det vil også bety en raskere avklaring for barnet, og det vil være en mer effektiv bruk av rettens ressurser.

Men det er ikke alle bistandsadvokater som verken har ønske eller kunnskap om å arbeide med barnefordelingssaker, ei heller alle forsvarsadvokater. Kompetansen til de involverte advokater kan derfor være en utfordring. Likevel kan ikke vi se at det vil være naturlig å tillegge denne delen av oppdraget til noen andre. Det vil sannsynligvis derfor være viktig at barnet i disse sakene får rett til egen bistandsadvokat, slik at man sikrer at prinsippet om barnets beste blir førende i denne delen av saken. Det vil være viktig at forsvarer og

bistandsadvokat tvinges til å ta på seg et annet perspektiv, samtidig som de skal ivareta sine klienters interesser.

Det vil også kunne være fare for at denne delen av saken tar bort fokus fra det strafferettslige og det erstatningsrettslige.

Barneverntjenesten bør gis adgang til å begjære at påtalemyndigheten setter fram krav om opphør av samværsretten hvis private parter får dette. Vi kan ikke risikere at de barna som ikke har foresatte som kan eller vil fremme krav på deres vegne settes i en dårligere situasjon enn de som har aktive foresatte.

Fra vårt kontor antas det at denne delen av forslaget til departementet med fordel kunne vært sendt på en separat høring, da den inneholder en vidtgående endring av dagens praksis. Vårt inntrykk er at dette ikke har vært drøftet i det omfang som hadde vært ønskelig. Man antar at en kortvarig utsettelse ikke vil sette barns rettssikkerhet i fare.

7. Barns rett til å bli hørt

Prinsippet om at barn har rett til å bli hørt er et viktig prinsipp som det i dag dessverre syndes en del mot. Kontoret støtter en presisering av barns uttalellesrett, men presiserer at det er viktig at dette ikke betyr at barnet skal måtte velge mellom foreldrene det ønsker å bo oss. Det vil i mange situasjoner være umulig for barn å velge – eller man vil måtte oppleve at barn velger på et så begrenset grunnlag at man vil måtte sette et spørsmålstejn ved om det er et opplyst valg. I den sammenheng tillater vi oss å minne om viktigheten av kompetansen til de mennesker som skal innhente barnets uttalelse, og anmoder om at departementet prioriterer midler til både utdanning og oppfølging av disse.

I en ny veileder bør og kan det presiseres at barn skal få mulighet til å uttale seg om alle relevante spørsmål saken reiser – men at de ikke har plikt til å uttale seg.

Forslaget til departementet om en presisering av dommerens informasjonsansvar i saker etter barneloven støttes. Det tas for gitt at dette er en myndighet som retten kan og vil delegere.

Retten til egen advokat for barnet bør brukes i større grad, se blant annet rapport fra barneombudet. Særlig i kompliserte barnefordelingssaker med sprikende sakkyndigrapporter kan det være viktig at det blir oppnevnt en egen advokat som kun skal forholde seg til barnets beste, en profesjonell part som ikke behøver å forholde seg til det mor eller far anfører i sak med høyt konfliktnivå. Dette kan både dreie seg om saker der mor sykeliggjør barnet eller det kan være tilfeller der et barn blir tvunget til å gjennomføre samvær med sin far mot sin vilje. Det er viktig at det etableres verktøy for å ivareta barnet på kort og lang sikt uavhengig av hva som eventuelt står i den siste sakkyndige rapporten der faktum fremstår som uavklart.

Vi møter i vårt arbeid stadig voksne mennesker som sier at «de visste om at det ikke var så greit hjemme», men hvorfor gjorde de ikke noe? Det er derfor svært viktig at barnets stemme blir hjulpet frem, også om det betyr flere oppgaver for bistandsadvokatene.

8. Dommeres meldeplikt til barnevernet

Kontoret støtter departementets forslag om meldeplikt til barnevernet for dommere. Av hensyn til barnets trygghet og sikkerhet er utveksling av informasjon et gode – ikke en trussel.

9. Om noen saksbehandlingsregler

Staten dekker allerede i dag en del av utgiftene til tradisjonell sakkyndig utredning i saker etter barneloven § 61 første ledd nr. 3 i saker med psykiatri-, rus-, og volds- eller overgrepssproblematikk, da en del av disse klientene har fått innvilget fri rettshjelp. Det er uansett en kjensgjerning at barn som har levd under slike forhold er ekstra sårbare i en barnefordelingssak, og at det derfor vil kunne være av ekstra stor betydning for barnet at en sakkyndig utredning finner sted. Et spørsmål om økonomi bør derfor ikke være av betydning, og vi støtter derfor forslaget om

Hvorvidt saker med særlig problematikk som hovedregel skal bli henvist til hovedforhandling uten forutgående mekling er vi mer usikre på. Også disse sakene er ulike, og bør vurderes individuelt. Men vi støtter departementet i sin vurdering av at det i en del av disse sakene er lite hensiktsmessig med mekling, og mener at domstolene derfor bør ta dette spørsmålet opp med særlig grundighet i de saksforberedelser den utfører.

Departementets forslag om at det skal presiseres i lov at det bør oppnevnes en representant for barnet i saker med volds – og overgrepssproblematikk det det er usikkert om barnets interesser blir tilstrekkelig ivaretatt under rettsprosessen støttes. Se også over om bistandsadvokat for barnet.

10. Andre innspill til lovendringer/praksisendringer som bør gjøres for å sikre barn mot vold/overgrep

Barnebortføringssaker

Kontoret har erfaring fra arbeid med blant annet barnebortføringssaker. Vi anmoder om at departementet benytter anledningen til å se på hvorvidt det offentlige automatisk bør opprette ordninger som gjør at barna blir hørt i disse sakene, f.eks. automatisk oppnevning av verge for barn som er borte fra skole og barnehage over en viss tid. Det ville også styrket barnets rettssikkerhet om politiet hadde en handlingsplikt i disse sakene. Vår opplevelse er at barna i dag er rettsløse. Politiet vegrer seg for å gå inn i disse sakene, og ønsker i utgangspunktet at foreldrene skal håndtere dette selv. I kontorets siste sak ble saken oversendt Konfliktrådet, da han som bortførte barna hadde samtykket til dette. Barna var fremdeles ikke kommet tilbake, og de ble ikke engang meldt savnet. I de familier hvor det har vært vold og trusler om vold mellom foreldre/barna er det ikke alltid at foreldrene er i stand til å handle i barnas interesser selv om det skulle være deres ønske. Det vil også kunne være krevende for advokater å få dekket sine timer til å bistå foreldre i disse sakene, da dette ikke er saker som gir automatisk rett til bistandsadvokat og det stadig må søkes til Fylkesmannen om dekning på timesbasis.

Ønske om mer forskning på området

Det er gjort undersøkelser for å vise om det er hold i påstander om mødre som lyver om overgrep for å sverte og hevne seg på barnets far. I en ofte sitert studie fra Canada og USA hvor flere tusen barnefordelingssaker ble studert fant forskerne at 2 – 8 prosent av sakene var falske anklager om vold og overgrep. Det betyr: i over 90 prosent av sakene har det foregått vold og overgrep mot barna. Problemet er mye større i den motsatte enden av skalaen, nemlig der både utøver og den som utsettes for vold, benekter voldsbruk (Thoennes og Tjaden, 1990).

Vi har ikke funnet tilsvarende undersøkelse i Norge, og som praktikere ville vi hatt stor nytte av mer kunnskap på feltet når vi går i retten og skal argumentere for barns rett til et liv uten vold. Vi anmoder derfor departementet om å øke satsningen på forskning på dette området, slik at vi får mer kunnskap som kan brukes for å styrke rettssikkerheten til barna, men da også til foreldrene.

Mer informasjon til barn og unge

Vår opplevelse er at barn og unge i dag ikke får den informasjon de har rett på, og heller ikke den informasjon de trenger, for å kunne få et liv uten vold. Vi møter i vårt arbeid mye feilinformasjon. Vi vil på det sterkeste anmode alle de berørte departementer til å ta et større ansvar for å informere unge mennesker om tema knyttet til vold i nære relasjoner og voldtekt.

Lykke til i det videre arbeidet.

Vi ber dere ta kontakt om dere ønsker ytterligere opplysninger enn det som gjøres rede for i det følgende.

Med vennlig hilsen

Gunhild Vehusheia
advokatfullmektig

mobil: 92468710
vehusheia@salomon-johansen.no